

קול צופיין

קול צפ"ן נשאו קול יחדו ירגנו

פקודי תשע"ט השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

באחד באדר משמיעין על השקלים מהלכות זכר למחצית השקל

הקדים שקליהם לשקלי המון

שלושים יום קודם התרומה

המשנה במסכת שקלים אומרת: "באחד באדר משמיעין על השקלים", וזאת על סמך הפסוק (במדבר כח יד) שאומר על קרבן התמיד: "זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה". לומדת מכאן הגמרא שהתרומות להפעלת בית המקדש יהיו חדשות, ואין להקריב קרבן מהתרומה של השנה שעברה גם אם יש די כסף בקופת הלשכה. התרומה הזאת נעשית בראש חודש ניסן, ומכריזים עליה שלושים יום קודם לכן, כפי שעושים בכל חג. שלושים יום זה לא מדי רחוק ולא מדי קרוב, כך שאדם יכול להכין את השקלים שיינתנו לגזברים כדי שישפיקו לתת אותם לשלוחים שיגיעו לבית המקדש לראש חודש ניסן.

תורמים אף שאין בית

ובגמרא (מגילה יג ע"ב): "אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המון הרשע לשקל שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהם לשקלי המון. והיינו דתנן, באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הפלאים". והקשה רבי יהונתן אייבשיץ בספר "יערות דבש" (חלק שני - דרוש ח), הרי בפרשת "פקודי" אנחנו קוראים כי 600,000 מחצית השקל של כל ישראל הניבו 100 כיכר כסף. אם נחשיב את מה שנתנו ישראל בבית ראשון, הרי כבר נתנו הרבה יותר. ואם מדובר על בית שני, הרי בימי אחשוורוש לא עמד בית המקדש, ואין חובה להפריש מחצית השקל, כמבואר במשנה (שקלים פ"ה מ"ח) "בזמן שאין בית אין חייבים בשקלים".

בתשובתו מסביר ר' יהונתן אייבשיץ הסבר מופלא שמזכיר את התחלת יסוד בית המקדש. שם כתוב כי בימי כורש התחילו לייסד את ההיכל: "ויסדו הבנים את היכל ה' ויעמידו הכהנים מלפשים בתצורות והלויים בגי אסף במצלתים להלל את ה' על ידי דויד מלך ישראל" (עזרא ג). בתחילה

הם היו בשמחה גדולה, אבל אחר כך בכו הזקנים: "ורבים מהכהנים והלויים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון כיסדו זה הבית בעיניהם בנים בקול גדול". הבית שנבנה לא היה מספיק מכובד בעיניהם. "והקול נשמע עד למרחוק".

בעקבות החולשה הזאת הרימו המושטינים את ראשם: "וסקרים עליהם יוצאים להפר עצתם כל ימי כורש מלך פרס ועד מלכות דריוש מלך פרס; ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם". בשנה הראשונה של כורש הוא חוזר בו ועוצר את בניין בית המקדש. אעפ"כ, למרות שהיכל טרם נבנה, היו מקריבים בזמנו קרבנות. דתנן (מגילה י ע"א) "מקריבין אף שאין בית". לצורך הקרבנות הללו תרמו כל ישראל שקלים כבר בעת ההיא.

ובמלכות אחשורוש כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם

ארבע שנים מלכו כורש ודריוש הראשון. אחריהם עולה למלוכה אחשוורוש, שהיה עוין את היהודים מאוד, והשכנים השונאים של ירושלים חזרו וכתבו לו כתב שטנה. "ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם". השטנה הזאת הייתה יותר מאשר בימי כורש, שעצר את הבנייה, והיא הצליחה גם לעצור את העבודה של בית המקדש השני.

כך כותב הרב יהונתן אייבשיץ שם: "וכאשר אחשוורוש בתחילת מלכותו ביטל הבנין, היו רשאים להפסיק מלפריש שקלים, אבל הם הביאו שקליהם, כדמשמע זה מהגמרא, כי חיכו כל יום שתבטל הגזירה ויהיו שקלים מוכנים לעבודת בית ה', והיה זה לכפרה, כי מזה נראה שמאכזבים לישועת ה' כי תבוא וכל שנה זמנה הוא". מסתבר שהתרומה הזאת הייתה יקרה לפני ה' יותר מכל דבר אחר, שהיא מגלה כמה הם רוצים את בית המקדש ולא מתייאשים ממנו. וזו כפרה על הבכי שהיהודים בכו בזמן הקמת הבית, כביכול אינם רוצים אותו ואינם שמחים בו.

כיכר של קודש כפול היה

כאן מחשב רבי יהונתן אייבשיץ כמה תרמו מתחילת ימי אחשוורוש עד הזמן של גזירת המן, והוא מוצא כי 600,000 חצאי שקלים שתורמים בני ישראל כל שנה שווים 100 כיכר של הקדש. כל כיכר קודש הוא כיכר כפול, כמבואר ברש"י ובגמרא. אם כן, יש כאן 200 כיכר כסף רגילים מהסוג ששילם המן. במשנה שקלים למדנו כי "שקשעלו ישראל מן הגולה היו שקלים דרפנות" (פ"ב מ"ד), שהוא פי ארבעה ממה שהיו צריכים לתת. לפי זה כל ישראל נתנו בשנה אחת 800 כיכר כסף. "והתמידו ישראל זה מתחילת מלכות אחשוורוש עד שנת י"ג למלכותו, שאז גזר המן".

הקדימו שקליהם לשקלי

בחודש ניסן בשנת 12 למלכות אחשוורוש נגזרה הגזירה להשמיד את היהודים בעוד 11 חודשים, בחודש אדר בשנת 13 למלך אחשוורוש. במשך 12 שנים נתנו ישראל 9,600 כיכר כסף, שהם 400 כיכרות פחות ממה שנתן המן. כיוון שמכריזים על השקלים בא' באדר, תרמו ישראל גם בשנה ה"ג, שבה הייתה הגזירה, 800 כיכרות כסף. וכיון שהתחילו ישראל להביא את שקליהם מוקדם, בא' באדר, הרי כשהגיעה עת הגזירה כבר נתנו ישראל 10,400 כיכרות כסף, 400 יותר מהמון, וניצחוהו. ועל זה נאמר "הקדים שקליהם לשקלי המן" (והביאו ב"ק"ר ישועה" של הבן איש חי זיע"א).

מטבע של אש מתחת כיסא הכבוד

זה דבר פלא גדול, שיש בכוח מחצית השקל לנצח את המן. ואולי זה מה שנאמר במדרש "א"ר יהודה בר סימון בשם ר' יוחנן: ג' דברים שמע משה מן הקב"ה והרתיע לאחוריו. כיון שאמר לו 'ונתנו איש כופר נפשו' אמר משה מי יוכל ליתן כופר נפשו? וכו' אמר לו הקב"ה: איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן זה יתנו. אמר רבי מאיר נטל הקב"ה כמין מטבע של אש מתחת כיסא הכבוד והראה לו למשה 'זה יתנו' כזה יתנו" (מדרש רבה במדבר פרשה יב פסקה ג).

כופר הנפש שמדובר עליו בימי משה היה על חטא העגל. שמחצית השקל מכפרת עליו. כך נאמר בפסוק: "וְלָקַחְתָּ אֶת כֶּסֶף הַכֹּהֲנִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֱהֱלֵ מוֹעֵד וְהָיָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לִזְכָּרוֹן לִפְנֵי ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיהֶם" (שמות טז). ובגמרא (ירושלמי שקלים ט"ז) הסבירו שמחצית השקל יכולה לכפר גם על עבודה זרה. אפילו על חטא העגל. "לפי שהטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל". ועל זה התפלא משה איך יש כוח כל כך גדול למחצית השקל לכפר על עוון העגל. כוח מחצית השקל מתגלה בימי מרדכי ואסתר ביתר שאת וביתר עוז. כי אע"פ שבפועל מחצית השקל שלחם לא ניתנה לקרבנות או לבניין המקדש – ניצלו בזכותה מגזרת המן.

מטבעות של מעלה

הקדוש ברוך הוא השיב למשה שמטבעות הן לא רק עניין ארצי. כנגד המטבעות שתורמים ישראל מחצית השקל יש מטבעות של אש מתחת כיסא הכבוד. מסתבר שבשמים יש לא רק ירושלים ומקדש, אלא גם מטבעות. כך למדנו שיש בשמים כוהנים שמקריבים קרבנות ומעלים אש על המזבח, עליהם אנו מתפללים כל יום ואומרים: "ואישי ישראל ותפילתם מהרה באהבה תקבל ברצון".

בתהילים למדנו שיש בשמים גם ניוונים. כך אומר דוד: "הִלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עָז", והניגון הוא פתקע שופר בגבול וכנור בתוף וקחול בקנים ונגב. את הניגונים הללו שמע משה רבנו וירד ולימד את הלוויים לנגן, כעין הניגונים

של מעלה. כך לימד ה' את משה שגם בשמים יש מטבעות של מחצית השקל, שכל מה שאנו רואים מהם בעולם התרומות, הם מעין מטבע של מעלה, וכשנותנים את המטבע כאן בעולם הזה, מכוונים למטבע של מעלה שפועל ישועות בקרב הארץ.

אש, שמחה והתלהבות

את המשמעות הרוחנית של הדברים הללו הסביר מרן הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל ואמר כי באמת אין לקב"ה צורך בכסף ובקרבנות. כל הכסף והזהב שיש בעולם נברא על ידי הקב"ה וניתן לבני ישראל ביחד עם הכבשים והעזים ביציאת מצרים בציווי ה'. את ההבנה הזאת מבין דוד המלך בשעה שהוא מתנדב להקמת בית המקדש "שִׁלְשֵׁת אֲלָפִים כֶּכֶר זָהָב מִזֶּהָב אוֹפִיר וְשִׁבְעַת אֲלָפִים כֶּכֶר כֶּסֶף קִזְקִי" (דברי הימים א כט ד).

גם תרומת "שְׁרֵי הָאֲבוֹת וְשְׁרֵי שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל וְשְׁרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וְהַשְּׁרֵי מִלֵּאכֶת הַקֹּלֶךְ" הגדולה היא לא שלהם באמת. הם לא יצרו "זָהָב כֶּכֶרִים חֲמִשָּׁת אֲלָפִים, וְאֶדְרִפְנִים רְבוּ, וְכֶסֶף כֶּכֶרִים עֶשְׂרֵת אֲלָפִים, וְנַחֲשֵׁת רְבוּ וְשִׁמּוֹנֵת אֲלָפִים כֶּכֶרִים, וְכֶרֶזֶל מֵאָה אֶלֶף כֶּכֶרִים". הכול נוצר על ידי הקב"ה במעשה בראשית. הם רק תרמו אותו. לכן דוד המלך אומר באותו מעמד: "כִּי מִקֶּדֶם הָכֵל וּמִיָּדָךְ נִתְּנוּ לָךְ". הדבר היחידי שיכול בן אדם לתת הוא לב טהור ושמחה. "וַיִּדְעֵנִי אֱלֹהֵי כִי אֲתָה בְּחֵן לִבִּי וּמִיִּשְׁרָיִם תִּרְצֶה אֲנִי בִּישָׁר לִבִּי הִתְנַדַּבְתִּי כָל אֵלָה וְעַתָּה עִמָּךְ הִנֵּמְצָאוּ פֶה רִאִיתִי בְשִׁמְחָה לְהִתְנַדֵּב לָךְ" (דברי הימים א כט יז).

כך גם בתרומת המשכן מלמד אותם משה כי העיקר שהם יכולים לתת זה את הלב השלם. "כִּי כָל לִבְבוֹת דּוֹרֵשׁ ה', וְכָל יֵצֵר מַחֲשָׁבוֹת מִבֵּין" (דברי הימים א כח ט). וזה מה שרמזו ה' למשה במטבע של אש. רמז לו שבני ישראל צריכים לתת את המטבע שלהם בשמחה גדולה, באש של קדושה.

מהלכות מחצית השקל

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל

למרות שהתורה אומרת על מחצית השקל "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל", אומר נחמיה (פרק י' ג'): "וְהִעֲמַדְנוּ עֲלֵינוּ מִצְוֹת לִתֵּת עֲלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בַּשָּׁנָה לְעֲבֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ", והכוונה היא לתוספת על התרומה הרגילה. ובמשנה מסביר רבי יהודה "שקשעלו ישראל מן הגולה היו שקלים דרפנות, תזרו לשקול סלעים, תזרו לשקול טבעין, ובקשו לשקל דינרים" (שקלים ב ד).

בתחילה, כאשר נזקקו לכסף רב לבניין בית המקדש השני, הם תרמו דרפנות, שכל אחד מהם שווה שני שקלים. לאחר שנבנה היו צריכים קצת פחות, תזרו לשקול סלעים ששווים כל אחד שקל שלם. אחר כך חזרו לשקול כמו שציוותה התורה, מחצית השקל, תזרו לשקול טבעין, וחכמים כמובן הסכימו איתם. אחר כך ובקשו לשקל דינרים, שזה רבע שקל, ואמרו להם חכמים שאין אפשרות לרדת ממחצית השקל שציוותה התורה.

ואיך קיימו "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט"? בכך שכולם תרמו אותו דבר. "אמר רבי שמעון, אף על פי כן, יד קלן שנה". בין עשיר ובין עני נתנו אותו דבר. אמנם כל זה היה בזמן שבית המקדש היה קיים והתרומה היא תרומה של חיוב מהתורה. אבל בזמן שאינה חיוב מהתורה, יש נותנים יותר ויש נותנים פחות.

גם בשמים יש
מטבעות של
מחצית השקל,
שכל מה
שאנו רואים
מהם בעולם
התרומות, הם
מעין מטבע
של מעלה,
וכשנותנים את
המטבע כאן
בעולם הזה,
מכוונים
למטבע של
מעלה שפועל
ישועות בקרב
הארץ

מחצית השקל פלוס מע"מ

בשנת תשע"ט אנו נותנים כ-20 שקלים למחצית השקל. והטעם הוא שמחצית השקל היא שני זוזים, שהם שני דינרים, ומשקלם הוא 9.6 גרם כסף טהור. מחיר הכסף הטהור משתנה ומוצג בדרך כלל על פי מחיר האונקיה. אונקיה של כסף היא בת 31.5 גרם ומחירה כיום הוול מאוד והוא 15 דולר. לפי זה מחיר 9.6 גרם כסף הוא 4.57 דולר. כיוון שמחיר הדולר הוא 3.64 שקלים, הרי מחיר עשרה גרם הוא 16.6 שקלים. על הסכום הזה צריכים להוסיף מע"מ של 17% ומחיר הכסף יהיה 19.4 שקלים. וכיוון שיתכן שינוי במחיר הכסף, ייתן אדם 20 שקלים של ימינו שמחירים שווה למחצית השקל בימיהם.

מחצית השקל בשווי תרי גדיא

הגמרא (ברכות מד ע"ב) מציינת שהיו יכולים לקנות גדי שמן וטוב בזו, ואפשר לקנות גדי משובח שבמשובחים בשני זוזים, כאמור בשיר: "חד גדיא דובין אבא בתרי זוזי". מחיר גדי הוא לפחות 300 שקלים. לפי זה מחצית השקל היא לפחות 600 שקלים. וכנראה שכאשר יבנה בית המקדש, במהרה בימינו בע"ה, מחיר מחצית השקל יעודכן ולא יישאר כמו שהוא היום. היום אנחנו משלמים מחירו לפי ערך מתכת הכסף, שערכו הכלכלי ירד מאוד כי אין לו הרבה שימושים כמו שהיה בעבר, שרוב המטבעות היו ממנו.

הסיבה שלא מעדכנים היום את מחיר מחצית השקל לפי כוח הקנייה היא בגלל שאנחנו נותנים היום רק זכר למחצית השקל, והכסף לא הולך לצורך תפעול המקדש או לבניין המקדש ושיפוצו, לכן הוא נשאר כמו שהיה מחיר מתכת הכסף.

יש אומרים שיש ליתן קודם פורים וזכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר

כתב הרמ"א: "יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר" (שו"ע אורח חיים - סימן תרצד). וכתב כף החיים על מנהג איזמיר: "ויש מקומות שמניחים פקידים לגבות מחצית השקל מכל בני העיר ואחר כך מאספים אותם יחד ושולחים אותם לחכמי ארץ ישראל, והוא זכר למחצית השקל בזמן הבית שהיו גובין אותן מחוצה לארץ ושולחין לירושלים ת"ו לעבודת בית המקדש. ובארץ ישראל עצמה יש נוהגין לתת אותם לגבאי להוצאות בית הכנסת זכר למקדש, ויש נותנים אותם לתלמידי חכמים הנצרכים בצנעה" (תרצד כב).

הכל חייבין ליתן מחצית השקל

גם בזמן בית שני לא היו צמודים למחצית השקל שניתנה במקדש. שהרי במקדש נאמר: "זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעָבֵר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקָּדָשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַה'" (שמות ל"ג), ואלו שנפקדו בפקודים היו מכל השבטים חוץ משבט לוי. והמשנה אומרת שכוהנים חייבים: "הכל חייבין ליתן מחצית השקל כהנים לוויים וישראלים וגרים ועבדים מושחררים" (הרמב"ם הלכה ז מהלכות שקלים. משנה שקלים פ"א ה). אלא שלא ממשכנים אותם משום דרכי שלום.

והטעם שמחייבים את הכהנים הוא שמפרשים את המילים "כל העובר על הפקודים" - כל אלו שעברו בים סוף וניצלו ממוות לחיים צריכים לתת מחצית השקל. כיוון שהתרומה הזאת מצילה חיים, הרי שכל מי שניצלו חייו ייתן אותה.

המנהג ליתן אפילו בעד בניו הקטנים, ואשה מעוברת בעד ולדה

ההרחבה קיימת גם בגיל התורמים. התורה אמרה מבין עשרים שנה ומעלה. וכך באמת פוסק רבנו עובדיה מברטנורה (שקלים א ג), וכך מביא

הרמ"א: "ואין חייב ליתנו רק מי שהוא מבן עשרים ולמעלה". וכן בספר החינוך. אמנם הרמב"ם בפירוש המשניות פוסק שכבר מגיל שלוש עשרה חייב לתת מחצית השקל. וכך מביא התוס' יום טוב (פ"א ד).

לדעתם החיוב של בן עשרים שנה ומעלה היה רק לתרומת האדנים. אבל לתרומת הקרבנות חייבים כולם, מבן שלוש עשרה ומעלה. כך משמע מהרמב"ם, ויש לומדים כן בירושלמי (אמנם הגאון בסימן תרצד כתב כי אין הוכחה לכך מהירושלמי). כך גם פוסק המשנה ברורה "המנהג הוא ליתן אפילו בעד בניו הקטנים, ואשה מעוברת בעד ולדה" (ועיין לכה"ח שם ס"ק כ"ז וכן למג"א).

והסביר הרמב"ן (שמות ל"ב) כי במחצית השקל המיועדת לקרבנות "לויים חייבים בהם לדברי הכל, וכדברי חכמים אף הכהנים, וכן הלכה, כמו שמפרש במס' שקלים" (פ"א ה"ד) ועוד, "כי השקלים לקרבנות אינם מבן עשרים שנה ומעלה, אלא משהביא שתי שערות חייב לשקול". והטעם הוא משום כפרה על הנפש. "שכל הצריך כפרה שהגיע לכל חיוב המצות יביא מחצית השקל אחר לקרבנות".

לכפר על נפשות הנשים והילדים

לפי זה נבין למה נשים רשאיות לתרום למחצית השקל, למרות שבתרומה של מחצית השקל המזוכרת בפרשת "כי תישא" הן לא היו חייבות. הסיבה היא שבתרומות האחרות הנשים היו מאוד משמעותיות: "וַיַּעַשׂ אֶת הַקִּיָּר נְחֹשֶׁת וְאֶת כָּנֹךְ נְחֹשֶׁת בְּמִקְרָאת הַצִּבְאוֹת אֲשֶׁר צָבָאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד" (שמות לח ח). והסבירו חכמינו "בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן כשהן מתקשטות ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן והיה מואס משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע אמר לו הקב"ה: קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים כשהיו בעליהם יגיעים בעבודת פרך היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם ונותנות המראות וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה ומשדלתו בדברים" וכו' (רש"י שם).

לכן במשנה כתוב שהן לא חייבות במחצית השקל, אבל אם תרמו - מקבלים מהן. ואומר המג"א (ס"ק ג) שבהגהות מימוניות כתוב שגם נשים וילדים חייבים, והוסיף "ולא ידעתי מנין", וזה לא כדעת הרמב"ם דלעיל שכתב שנשים וילדים פטורים. וכתב הכה"ח (שם ס"ק כד) שאע"פ שלפי הרמב"ם נשים וילדים פטורים, הם נותנים כי כתוב "לכפר על נפשותיהם".

עני פורים

הרמב"ם (הלכות שקלים פרק א) כותב: "מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב, ושואל מאחרים או מוכר כסות שעל כתיפו ונותן מחצית השקל כסף שנאמר (שמות ל') העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט וכו', ואינו נותן בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת". והטעם הוא כדלעיל, שמחצית השקל מגינה על נותניה. לכן החשיבו את התרומה הזאת כפיקוח נפש כמעט ואמרו לעני שימכור את בגדו וייתן את מחצית השקל הזאת.

והייתם נקיים מה' ומישראל

המשנה (שקלים פרק ד) מתארת: "הַתְּרוּמָה מִהָיָה עוֹשִׂין בָּהּ, לֹקְחִין בָּהּ תְּמִידִין וּמוֹסְפִין וְנִסְכֵּיהֶם, הָעֹמֵר וְשֵׁתֵי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְכָל קִרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר". ובאמת עיקר הכסף היה הולך על הקטורת ולחם הפנים (יומא לח ע"א).

בתרומות המשכן למד משה כי העיקר שבני ישראל יכולים לתת זה את הלב השלם. וזה מה שרמוז ה' למושה במטבע של אש, שבני ישראל צריכים לתת את המטבע שלהם בשמחה גדולה, באש של קדושה

סיפורים על הרב זצ"ל

אורה ושמחה וישן ויקר

היינו אחרי ארבע לידות בניתוח קיסרי, ואחרי הניתוח הרביעי הרופאים אמרו לנו שהרחם במצב קטסטרופלי, ואשתי לא תוכל ללדת עוד. לכן הם ממליצים לתפור את המקום. היה קשה לנו מאוד להשלים עם הקביעה הזאת שלא יהיו לנו עוד ילדים, והחלטנו שאגיע אל הרב זצ"ל לקבל ברכה. הרב שאל איך קוראים לאשתי, והשבתי ששמה אורית. תגובתו של הרב הייתה: אורית זה אור קטן, אורה זה אור גדול. ליהודים הייתה אורה ושמחה וישן ויקר. עשינו כפי שהרב המליץ, אשתי שינתה את השם לאורה, ואחר כך זכינו לעוד שלוש לידות. הילד נולד באזור פורים. כמו שאמר הרב, ליהודים הייתה אורה ושמחה וישן ויקר.

הקרים רקדו כאילים

מספר יוסף, המכונה "יוסף הרקדן": אני מאוד אוהב לרקוד, אבל במיוחד אהבתי לרקוד בפני הרב זצ"ל. כך זה היה בחגי, בעיקר בשמחת תורה, וכך בימים אחרים. אחת הפעמים האלה הייתה בפורים, עת הרב הזמין אותי לביתו בזמן סעודת פורים. כמובן ששמחתי מאוד, גם על ההזדמנות להיות במחיצת הרב, ועוד בזמן חשוב כזה כמו יום הפורים, וגם כי שמחתי להיענות לבקשתו של הרב. אלא שהבית היה עמוס מאוד, ולא הצלחתי להגיע אליו. עמדתי שם כמה דקות, עד שלפתע קלטתי שהרב רואה אותי דרך רווח צר שנפתח בינינו והוא מסמן לי לגשת אליו. ניגשתי קרוב לרב והתחלנו לשיר, והנה הרגשתי שיד חזקה אוחזת בי ומתחילה להרקיד אותי. היה זה גבר גבוה וחזק, וגם... שיכור. הוא סובב אותי כל כך בחוזקה, שחששתי שאילץ לצאת מבית הרב בחלקים. לא ידעתי איך לעצור את הריקוד הלא נעים הזה, ובעיקר חששתי מכיוון שכמה חודשים קודם לכן הייתה לי פריקת כתף. אבל כיוון שלא רציתי להדאיג את הרב, העמדתי פנים כאילו הכול כשורה. בדרך לא דרך הרב הבין שיש כאן בעיה, הוא קם ממקום מושבו והצטרף אלינו למעגל. באותו רגע, כבמטה קסם, אותו אדם נרגע, ואני ניצלתי.

תשובה כהלכה

משלח נוכרי. אם אני מקבל במשלוח מנות ממתקים או גבינות שמכילים אבקת חלב נוכרי, האם אפשר לתת אותם למי שכן אוכל? חכמינו אסרו חלב נוכרי. ומי שהתיר - התיר רק בדיעבד וכשאין ברירה אחרת, אבל לכתחילה אין לצרוך מוצר שיש בו אבקת חלב נוכרי. לפי הפשט, זו גזירת חכמים שמא עירבו חלב טמא. לצערנו מצאנו ברבנות צפת חלב שיוצא מגרמניה ועירבו בו שומן מן החי על מנת שיהיה אבקת חלב עם אחוזי שומן גבוהים יותר. זה יכול להיות שומן של בקר או של חזיר, זה יכול להיות שומן כשר או לא כשר, וזה לא משנה. מדובר בתערובת עם חלב. לפי עומק ההלכה - ההרחקה הזאת נצרכת מגויים כדי למנוע נישואי תערובת. מה שאתה לא אוכל מוטב לא להעביר לאחרים, אלא לזרוק לפח.

עני נותן לאכילין. מה הטעם לחייב גם עניים במתנות לאכילין? כדי לזכות אותם במצווה. וכן כדי לתת להם הרגשה טובה של נתינה.

אגילא עס ראה. כתושב שכונת רמות בירושלים, מתי השנה אנו צריכים לקרוא את המגילה, האם ב"ד או בט"ו, ומתי חוגגים את רמות? אם חוגגים יומיים, האם ביום השני אומרים "על הניסים" או שחוששים להפסק? כל רמות קוראת רק בט"ו כמו כל ירושלים.

ספרו החדש של
הרב שמואל אליהו

נבואות
מתגשמות
בישראל

למעלה מ-30 נבואות
מתגשמות לנגד עינינו.
הספר מביא דיונים מופלאים
מונחים בבסיסות תורתם וגורמים
שמוראים את גודל תום

מפרטים: חששו בגוגל
"ספר הנבואה" רב שמואל אליהו
hanevuah.co.il

עוד מתארת המשנה שם (פרק ג משנה ד) שהיו מביאים את כל התרומות של מחצית השקל לגזברים של בית המקדש. הם היו מכניסים את הכול למקום סגור, שאף אחד לא יכול להיכנס אליו. כדי להוציא מהם כסף היו נכנסים לשם שלוש פעמים בשנה. "בשלישה פרקים בשנה, תורמין את השלישה, בפרוס הפסח, בפרוס עצרת, בפרוס הקורבן" (שקלים פרק ג א). "אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלין, ולא בקמיע, שפא יעני, ויאמרו מעון השלישה העני, או שפא יעשיר, ויאמרו מתרומת השלישה העשיר. לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שצריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר לב) והייתם נקיים מזה ומישאל, ואומר (משלי ג) ומוצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם" (שקלים פרק ג ב).

תרומות למפרע

עוד אומרת המשנה (שקלים ג, ד): "תרם את הראשונה לשם ארץ וישאל, וישנה לשם כפרים המקפין לה, והשלישית לשם בבל ולשם מדי ולשם מדינות הרחוקות". לפני חג פסח מוציאים מהקופה שקלים, ובעת לקיחתם היו אומרים כי השקלים הללו הם גם על חשבון התרומות של בני ארץ ישראל ששלחו את התרומות שלהם והן עדיין לא הגיעו. אחר כך היו מכסים את השקלים שבתוך הקופה הגדולה בקטבלאות, שהן יריעות עור גדולות.

כל מה שהיה נכנס לקופה הגדולה אחרי פסח היה מצטבר על הקטבלאות הללו. לפני חג השבועות היו מוציאים פעם נוספת שקלים מעל הקטבלאות הללו והיו אומרים: אנחנו לוקחים לשם התרומות של היהודים שגרים בעמון ובמואב ששלחו את התרומות שלהם ועדיין לא הגיעו. שוב היו מכסים בקטבלאות את השקלים שנשארו, וכל התרומות שהיו מגיעות אחרי שבועות היו מצטברות עליהן. לפני סוכות היו מוציאים את השקלים שהגיעו מאוחר והצטברו עליהן והיו אומרים שהכספים הללו הם לשם היהודים שגרים בבבל ובמדי ובשאר המדינות הרחוקות ששלחו את התרומות שלהן ועדיין לא הגיעו.

טוב שייתן מרצונו החופשי, מתוך רגש של אהבה לאחיו העברי

כשאדם נותן צדקה או מחצית השקל, או משלוח מנות או מתנות לאכילין, הרי הוא מקיים מצוות עשה מהתורה או מדברי סופרים או מנהג ישראל. ובשולח"ת הרשב"א (חלק א סימן רנד. וחלק ג סימן רפג) נשאל מדוע לא מברכים על המצוות הללו, והשיב שהן תלויות באחרים. הסבר לדבר שמעתי ממרן אלהינו זצוק"ל, כי התורה מצווה במצוות צדקה לתת מהלב. "לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחורי האכילין: כי פתח תפתח את ירך לו" (דברים ט"ו ז-ח). וכשאדם נותן מתוך רחמנות או מתוך אהבת ישראל זה טוב יותר ממי שנותן מתוך ציווי וכפייה. ואם יבוא אדם לעני ויברך עליו "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לתת צדקה לעניים", הרי זה מורה שנותן מחמת הציווי ולא מחמת האהבה אליו, והעני עלול להיפגע. וכן אומרת התורה לתת במאור פנים. "נתן נתן לו ולא ירע לבבך בתת לו כי בגלל הדרך הך יברך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ירך" (דברים טו). ואם יברך עלול לבייש את העני שמקבל.

כן הדבר גם בעניין משלוח מנות. וכפי שאומר הרב "מנות הלוי", המטרה היא להרבות אהבה ואחוה שלום ורעות. ואם ייתן אדם לחברו מנות ויברך על משלוח המנות עלול חברו להקפיד עליו או להמעיט באהבתו, שכן יסבור שלא מאהבה נתן לו אלא כדי להרוויח עוד מצווה. וכן הדין גם במצוות כיבוד אב ואם ובמצוות אחרות שתלויות באחרים.

וכתב על כך בשולח"ת שרידי אש (חלק א סימן ס עמוד קעב): "והנה אף שבכל המצוות גדול המצווה ועושה ומברכין וציונו - במשלוח מנות טוב שיתן מרצונו החפשי, מתוך רגש של אהבה לאחיו העברי, ואם הוא נותן רק עפי" צווי הוא מפחית מידת האהבה". לכן לא מברכים על צדקה, מתנות לאכילין או משלוח מנות.

והי רצון שנוכח לנתינה שיש בה התלהבות של אש, ונרבה אהבה ואחוה שתביא לבניין המקדש, במהרה בימינו אמן.